

Aluehallintovirasto

Pelastustoimen palvelut Pohjanmaan hyvinvointi- alueella 2022

Aluehallintoviraston
asiantuntija-arvio

Jari Valtanen

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto

Pelastustoimi ja varautuminen

Pelastustoimen palvelut Pohjanmaan hyvinvointialueella 2022

13.10.2023

-

Jari Valtanen

Aluehallintovirastojen julkaisuja 205/2023

ISSN- 2343-3132 (Verkkojulkaisu)

ISBN-978-952-5935-71-4

Vaasa

2023

Tekijät Jari Valtanen		Julkaisuaika 13.10.2023	
Julkaisun nimi Pelastustoimen palvelut Pohjanmaan hyvinvointialueella 2022			
Tiivistelmä			
Aluehallintovirasto laatii pelastustoimen järjestämislain (613/2021) mukaisesti vuosittain pelastustoimen järjestämistä koskevan asiantuntija-arvion hyvinvointialueittain ja valtakunnallisesti. Asiantuntija-arviot tarjoavat jäsenneltyä tietoa keskeisistä pelastustoimen palvelujen järjestämisen osa-alueista alueellisille ja kansallisille päättäjille, viranhaltijoille ja asiantuntijoille. Onnettomuuksien ehkäisyn palvelujen tehtäväkohtaisessa saatavuuden arvioinnissa ei havaittu Pohjanmaan hyvinvointialueella huomattavia puutteita. Kehittämistarpeet koskivat palontutkintaa, jossa oli havaittavissa jonkin verran viivettä, sekä valvontatehtäviä, joissa toteutuneet valvontamäärät eivät vastanneet valvontasuunnitelmassa asetettuja tavoitteita. Pelastustoiminnan palvelujen osalta arvioinnissa esiin nousivat ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoitteiden toteutumisen puutteiden lisäksi puutteet ympäristövahinkojen torjunnassa. Savu-, kemikaali- ja vesisukeltajien määrän on alueella todettu olevan rajallinen, mikä voi osaltaan heikentää pelastustoiminnan palvelujen saatavuutta. Pelastustoimintaa koskevissa suunnitelmissa havaittiin puutteita niiden lainmukaisuudessa eikä kaikkia pelastustoimintaa koskevia suunnitelmia pystytty arvioimaan. Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnassa ei havaittu puutteita. Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan osalta vapaaehtoisten käyttöä pelastustoimen palvelujen tuottamisessa tulee seurata ja arvioida erityisesti suorituskyvyn näkökulmasta. Väestönsuojelun palveluissa ei havaittu huomattavia puutteita. Tehtäväkohtaisesti palveluista oli annettu selvityksessä olleiden puutteiden vuoksi vaikea muodostaa käsitystä. Kuntien kanssa tehtävässä yhteistyössä ei havaittu puutteita. Pelastustoimen suunnitellut investoinnit arvioitiin tarpeellisiksi. Vaikutusten arvioitiin olevan positiivisia pelastustoimen palvelujen yhdenvertaiseen saatavuuteen, laatuun ja kustannusvaikuttavuuteen sekä palvelujen saatavuuteen koko pelastustoimen alueella.			
Asiasanat Pelastustoimi Asiantuntija-arvio Palvelutaso Hyvinvointialue			
ISSN (painettu)	ISBN (painettu) xxxx-xxxx	ISSN (verkkojulkaisu) 2343-3132	ISBN (verkkojulkaisu) 978-952-5935-71-4
Kokonaissivumäärä 40		Kieli suomi	Hinta
Julkaisija Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto		Paino Teksti...	

INFORMATIONSSIDA

Regionförvaltningsverkens publikationer 205/2023

Sammanställd av Jari Valtanen		Utgivningsdatum 13.10.2023	
Publikationens titel Text...			
Referat I den uppgiftsspecifika bedömningen av tillgången till tjänster för förebyggande av olyckor upptäcktes inga betydande brister. De observerade utvecklingsbehoven gällde brandutredning, där en viss fördröjning kunde observeras, samt tillsynsuppgifter där de faktiska tillsynsmängderna inte motsvarade de mål som ställts upp i tillsynsplanen. I bedömningen av räddningsväsendets tjänster noterades särskilt bristerna i den första enhetens aktionsberedskapstid och bristerna i bekämpningen av miljöskador. Antalet rök-, kemikalie- och vattendykare i området har konstaterats vara begränsat, vilket för sin del kan försämra tillgången till räddningsverksamhetens tjänster. I planerna för räddningsverksamheten upptäcktes brister i deras lagenlighet och alla planer som gällde räddningsverksamheten kunde inte bedömas. Inga brister upptäcktes i räddningsväsendets frivilligverksamhet. När det gäller räddningsväsendets frivilligverksamhet ska anlitandet av frivilliga i produktionen av räddningsväsendets tjänster följas upp och bedömas särskilt med tanke på prestationsförmågan. De uppgiftsspecifika bedömningarna av befolkningsskyddstjänsterna är sekretessbelagda och finns som en separat bilaga. Inga brister upptäcktes i samarbetet med kommunerna. Räddningsväsendets planerade investeringar bedömdes vara nödvändiga. Konsekvenserna bedömdes vara positiva för en jämlik tillgång till räddningsväsendets tjänster, deras kvalitet och kostnadseffektivitet samt tillgången till tjänster i hela räddningsväsendets område.			
Ämnesord Text...			
ISSN (tryckt) xxxx-xxxx	ISBN (tryckt) xxxx-xxxx	ISSN (webbpublikation) 2343-3132	ISBN (webbpublikation) 978-952-5935-71-4
Sidantal 39	Spåk Text...	Pris Text...	
Utgivare Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland		Tryckeri Text...	

Sisällys

1	Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut	7
2	Pelastustoiminnan palvelut	12
3	Pelastustoiminnan suunnitelmat	23
4	Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta	26
5	Väestönsuojelun palvelut	29
6	Pelastustoimen palvelujen laatu ja sen kehittämistarve	33
7	Pelastustoimen investoinnit	34
8	Menetelmät ja laatuseloste	36
9	Liitteet	38
10	Lähteet ja arvioinnissa käytetty tausta-aineisto	38

Lukijalle

Aluehallintovirasto valmistelee pelastustoimen järjestämislain (613/2021) 14 §:n mukaisesti alueellaan pelastustoimen palvelutason ja rahoituksen tason riittävyysarvioimiseksi vuosittain asiantuntija-arvion hyvinvointialueittain. Asiantuntija-arvioissa tarkastellaan ja arvioidaan pelastustoimen palvelutasoa tehtäväkohtaisesti, pelastustoimen palvelujen tarvetta, saatavuuden ja laadun toteutunutta ja arvioitua tulevaa kehitystä sekä investointien tarvetta ja vaikutuksia.

Asiantuntija-arviot toimitetaan sisäministeriölle ja julkaistaan julkisessa tietoverkossa. Asiantuntija-arvioilla on merkittävä asema sisäministeriön, valtiovarainministeriön ja hyvinvointialueiden vuosittaisissa neuvotteluissa.

Vastuu pelastustoimen järjestämisestä on vuoden 2023 alusta alkaen 21 hyvinvointialueella ja Helsingin kaupungilla. Vuonna 2023 laadituissa arvioissa tarkastellaan pelastustoimen palvelujen tasoa vanhojen, lakkautettujen alueellisten pelastustoimen organisaatioiden tiedoilla. Arviot eivät tämän vuoksi kaikilta osin vastaa sisältöä, joka on määritelty sisäministeriön asetuksessa hyvinvointialueen seuranta- ja arviointivelvollisuudesta sekä aluehallintoviraston asiantuntija-arviosta (21.12.2022/1213).

Arvioinnin pääasiallinen tietolähde on hyvinvointialueiden vuosittaiset selvitykset. Arvioinnissa käytetään lisäksi muuta valvontatyössä esille tullutta tietoa, kuten kanteluratkaisuja ja korjausmääräyksiä. Lisäksi arvioinnissa hyödynnetään hyvinvointialueen omavalvonnan tuottamaa tietoa, keskeisiä toimintaa määrittäviä dokumentteja, kuten palvelutasopäätöksiä, sekä Pronto-tilastoja (pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilastot).

Asiantuntija-arviot tarjoavat jäsenneltyä tietoa keskeisistä pelastustoimen palvelujen järjestämisen osa-alueista alueellisille ja kansallisille päättäjille, viranhaltijoille ja asiantuntijoille. Arviot tukevat myös hyvinvointialueiden toiminnan suunnittelua.

Kiitämme Pohjanmaan hyvinvointialueen yhteyshenkilöitä ja asiantuntijoita hyvästä yhteistyöstä ja panostuksesta arviointikokonaisuudessa.

1 Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut

Onnettomuuksien ehkäisyn palveluja ovat pelastustoimelle kuuluva

- ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä
- palontutkinta
- yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi
- onnettomuuskehityksen seuranta
- hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisuuden valvonta
- valvontatehtävät
- valmiustarkastukset.

Tässä luvussa arvioidaan onnettomuuksien ehkäisyn palvelujen tarvetta, saatavuutta ja kehittämistarvetta.

1.1 Ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä

Pelastustoimelle kuuluvaa ohjausta ovat muun muassa

- rakentamisen, pelastussuunnitelmien laatimisen ja poistumisturvallisselvitysten laatimisen ohjaus ja viranomaisen suorittama arviointimenettely
- omatoimisen varautumisen tukeminen
- pelastustoimen laitteiden ja laitteistojen kunnossapidon ohjaaminen.

Pelastustoimelle kuuluvaa neuvontaa ovat muun muassa neuvontapuhelin- ja neuvontasähköpostipalvelut. Turvallisuusviestintää ovat muun muassa yleisötapahtumat, turvallisuuskoulutus, sosiaalisen median viestintä ja mediaviestintä.

Palvelutasopäätöksessä¹ linjatun mukaan pelastuslaitos toteuttaa ohjausta turvallisuusviestinnän ja valvontatehtävien yhteydessä. Ohjaukseen liittyvät toimenpiteet ja painopisteet määritellään valvonta- ja turvallisuusviestintäsuunnitelmissa. Onnettomuuskehityksen seurantatietoja hyödynnetään ohjauksessa. Ohjausta kehitetään tarkentamalla sen toteuttamista turvallisuusviestinnän ja valvonnan vuosisuunnittelussa. Lisäksi ohjausta kehitetään huolehtimalla, että saatavilla on onnettomuuksien ehkäisyyn ja niihin varautumiseen liittyviä ohjeistuksia molemmilla kielillä.

Palvelutasopäätöksen mukaan turvallisuusviestintää kohdennetaan valtakunnallisen ohjelman mukaisesti huomioimalla valtakunnalliset tavoitteet ja pelastuslaitoksen riskienhallintatyö. Vuosittaiset tarpeet ja toteutus linjataan turvallisuusviestintäsuunnitelmassa. Turvallisuusviestintään liittyviä prosesseja ja toimintatapoja kehitetään siten, että alueella voidaan toteuttaa valtakunnallista onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelmaa.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan ohjaukseen ja neuvontaan liittyviä tehtäviä ja yhteydenottoja puhelimitse, sähköpostitse tai chatin kautta on ollut vuoden 2022 aikana kaikkiaan 1800 kappaletta. Lisäksi maankäytön, rakentamisen ja ympäristöasioihin liittyviä lausuntoja on annettu 265 kappaletta. Ohjauksen ja neuvonnan toteutusta seurataan ja arvioidaan neljännesvuosittain pelastustoimen

¹ Pohjanmaan pelastuslaitoksen palvelutasopäätös 2021–2024.

resurssi- ja onnettomuustilasto -järjestelmästä (PRONTO). Ohjaukseen, neuvontaan ja turvallisuusviestintään on pelastuslaitoksen mukaan kohdennettu resurssia yhteensä kahdeksan henkilötyövuotta (8 htv), joista kaksi henkilötyövuotta (2 htv) on kohdennettu turvallisuusviestintään.

Pohjanmaan pelastuslaitos järjesti PRONTO-järjestelmästä saadun tilastotiedon² perusteella vuonna 2022 yhteensä 164 turvallisuusviestintään liittyvää tilaisuutta. Turvallisuusviestintätilaisuuksien toteuttamistapoina olivat pelastuslaitoksen mukaan koulutus ja luennot, viranomaisyhteistyö, messut ja muut yleisötilaisuudet sekä sosiaalisen median välityksellä tehtävä viestintä. Lisäksi valvontatoiminnan yhteydessä annettu neuvonta ja ohjaus lukeutui turvallisuusviestintään. Pelastuslaitoksen järjestämiin tai koordinoimiin turvallisuusviestintätilaisuuksiin osallistui yhteensä 14 336 henkilöä PRONTO-järjestelmästä saadun tilaston mukaan. Tilaisuuksien osallistujamäärä vastaa kahdeksaa prosenttia hyvinvointialueen asukasmäärästä. Pelastuslaitoksella ei ole turvallisuusviestinnän osalta julkausuttuja määrällisiä tavoitteita.

1.2 Palontutkinta

Palontutkinnan tavoitteena on vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen. Palontutkinnassa arvioidaan tulipalon syttymissyä ja selvitetään palon syttymiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot ja pelastustoiminnan kulku. Palontutkinta on jaettu tyypillisesti tasoille 1–3³.

Pelastuslaitoksen suorittaman palontutkinnan laajuudesta on päätetty palvelutasopäätöksessä. Palvelutasopäätöksen mukaan palontutkintaa suoritetaan lain edellyttämässä laajuudessa sisäisen ohjeen mukaisesti. Palvelutasopäätöksessä on linjattu, että palontutkintaa tulee kehittää valtakunnallisten linjausten mukaisesti ja että organisoitumista, kokoonpanoa ja toimintaa tulee selkeyttää.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan alueella oli vuonna 2022 palontutkintatehtäviä kaikkiaan 342 kappaletta, joista tason 1 tehtäviä oli 331 ja tason 2 tehtäviä 11. Tason 3 tehtäviä ei ollut lainkaan vuonna 2022. Palontutkinnassa selvitettyjen syttymissyiden määrä oli 301 kappaletta, ja palontutkintaan oli resursoitu yksi henkilötyövuosi (1 htv). Palontutkinnan toteutuksen arvioinnin osalta palontutkintaprosessi on määritelty ja kuvattu ja tutkintaselosteita hyödynnetään jonkin verran koulutuksessa ja palvelutuotannon suunnittelussa.

PRONTO-järjestelmän tilaston mukaan pelastuslaitoksella on vuodelta 2022 keskeneräisiä tason 2 palontutkintaselosteita kaikkiaan viisi kappaletta. Lisäksi yhtä vuodelle 2022 sattuneen onnettomuuden palontutkintaselostetta ei ole vielä aloitettu PRONTO-järjestelmään. Tilaston mukaan vakavia henkilö- tai omaisuusvahinkoja aiheuttaneista paloista 20 prosentissa tutkinnan laajuus ei ole vastannut päätettyä palvelutasoa tai tutkinta on vielä kesken⁴. Aluehallintoviraston

² Pelastustoimen toimenpidetilasto PRONTO, tiedot haettu 9.5.2023.

³ Pelastuslaitosten palontutkinnan käsikirja (2014), s. 11–12.

⁴ Pelastustoimen toimenpidetilasto PRONTO, tiedot haettu 29.5.2023.

tekemän selvityksen⁵ mukaan tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheutettujen palojen ilmoittamiskäytännöissä poliisille on kehittämistä.

1.3 Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi

Pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisten ja alueen yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön.

Muita viranomaisia ovat esim. rakennusvalvontaviranomaiset, kaavoitusviranomaiset, ympäristöterveydenhuollon viranomaiset, poliisi ja sosiaali- ja terveysviranomaiset. Yhteistyötahona ovat lisäksi nuohoojat.

Palvelutasopäätöksen mukaan pelastuslaitos osallistuu pelastustoimen kannalta tarkoituksenmukaiseen viranomaisyhteistyöhön ja turvallisuussuunnittelutyöhön. Lisäksi pelastuslaitos osallistuu maankäyttöön ja rakentamiseen liittyvään yhteistyöhön. Onnettomuuksien ehkäisyn yhteistyötä kehitetään erityisesti sosiaali- ja terveysalan toimijoiden kanssa alentuneen toimintakyvyn omaavien kotona asuvien turvallisuuden parantamiseksi ja onnettomuuksien ehkäisemiseksi. Palvelutasopäätökseen kirjattuna tavoitteena yhteistyölle on onnettomuuksien määrien ja seurausten väheneminen suhteessa asukaslukuun.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan onnettomuuksien ehkäisemiseksi tehtävän yhteistyön käytännöt on kuvattu valvontasuunnitelmassa. Yhteistyötä tekevät päätoimisesti onnettomuuksien ehkäisyn työtä tekevät, mutta pelastuslaitoksella ei ole käytössä seurantajärjestelmää resurssien käytöstä. Yhteistyötä onnettomuuksien ehkäisemiseksi on toteutettu eri viranomaisten kanssa niille tyypillisten toimintamuotojen kautta, joita ovat esimerkiksi rakennusten käyttöönottokatselmukset rakennusviranomaisten kanssa, erilaiset teemavalvonnat turvallisuusviranomaisten kanssa sekä paloriski-ilmoitusten hoitaminen ja hoitolaitosten turvallisuuden parantaminen sosiaali- ja terveysviranomaisten kanssa. Konkreettisina saavutettuina tuloksina on selvityksessä mainittu muun muassa pelastussuunnitelmien sisällöllinen paraneminen sekä palovaroittimien määrän lisääntyminen paikkoihin, joissa niitä ei aiemmin ollut.

1.4 Onnettomuuskehityksen seuranta

Onnettomuuskehityksen seurantaan kuuluu onnettomuusuhkien ja onnettomuuksien määrän ja syiden kehityksen seuranta. Seurantaan kuuluu myös omien ja yhteistyössä toteutettavien toimenpiteiden käynnistäminen.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan pelastuslaitos seuraa onnettomuuskehitystä riskianalyysissään. Onnettomuuskehityksen seurannan avulla pyritään muun muassa parantamaan asumisen turvallisuutta erityisesti niiden ihmisten osalta, joiden toimintakyky on alentunut. Lisäksi valvontatehtävien yhteydessä seurataan onnettomuustilastoja yksittäisten kohteiden osalta. Maankäytön ja rakentamisen

⁵Pelastuslain 41 § 4 momentin mukainen ilmoitusvelvollisuus. Aluehallintovirastojen julkaisuja 167/2023.

ohjauksessa pyritään nostamaan esiin asioita ja huomioita jo aiemmin tapahtuneista onnettomuuksista.

1.5 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisuuden valvonta

Hyvinvointialue voi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse tai yhteistoiminnassa muiden hyvinvointialueiden kanssa. Hyvinvointialue voi myös hankkia ne sopimukseen perustuen muilta palvelujen tuottajilta. Vaikka hyvinvointialue hankkii palveluja muulta palvelujen tuottajalta, sillä säilyy vastuu palvelujen järjestämisestä ja niiden asianmukaisen tuottamisen valvonnasta.

Hyvinvointialueen selvityksen perusteella järjestämisvastuuta onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvissa tehtävissä ei ole jaettu muiden hyvinvointialueiden kanssa.

1.6 Valvontatehtävät

Pelastuslaitoksen on valvottava, että pelastuslain mukaisia yleisiä velvollisuuksia noudatetaan ja että toiminnanharjoittajat ja rakennusten omistajat ja haltijat noudattavat lain mukaisia velvoitteitaan. Pelastuslaitoksen on valvonnassaan tehtävä palotarkastuksia ja muita valvonnan edellyttämiä toimenpiteitä.

Palvelutasopäätöksen mukaan pelastusviranomaiselle kuuluvista valvontatehtävistä ja niiden määrittelystä, toistuvuudesta ja toteuttamistavasta päätetään valvontasuunnitelmassa, joka päivitetään vuosittain. Pelastuslaitos seuraa valvontatehtävien toteutumista neljännesvuosittain. Valvontatehtäviä koskevia prosesseja ja toteuttamistapoja kehitetään asiantuntijaverkostoissa niiden tehokkuuden ja tuloksellisuuden parantamiseksi sekä laadun arvioimiseksi.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan valvontatehtäviä ohjaava valvontasuunnitelma vastaa lain vaatimuksia. Pelastuslaitoksen mukaan vuonna 2022 suoritettiin valvontatehtäviä yhteensä 820 kappaletta A1–A6-kohteissa ja paloriski-ilmoituksia käsiteltiin 29 kappaletta. Suoritettujen valvontatehtävien kokonaismäärä oli 53 prosenttia valvontasuunnitelman mukaisesta tavoitteesta. Pääsääntöisesti omakoti- ja paritaloihin lähetettiin paloturvallisuuden itsearviointilomakkeita 3582 kappaletta, joista pelastuslaitokselle palautettiin 86 prosenttia. Valvontatehtäviin on resursoitu pelastuslaitoksella seitsemän henkilötyövuotta (7 htv).

Edellä todettujen lisäksi pelastuslaitoksella on tehty kemikaaliturvallisuuslain mukaisia tehtäviä. Vuonna 2022 vaarallisten kemikaalien vähäistä teollista käsittelyä ja varastointia koskevia ilmoituksia on vastaanotettu yhteensä 24 kappaletta ja ilmoituksia koskevia päätöksiä on tehty 21 kappaletta. Kemikaaliturvallisuuslain mukaiseen käyttöönottoon liittyviä tarkastuksia on tehty 20 kappaletta. Kemikaaliturvallisuuslain mukaisen valvontaan on resursoitu yksi henkilötyövuosi (1 htv).

1.7 Valmiustarkastukset

Pelastusviranomaiset voivat tehdä tarkastuksia, joilla valvotaan pelastuslain mukaisia järjestelyjä suuronnettomuuksiin ja poikkeusoloihin varautumiseksi.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan vuonna 2022 ei ole suoritettu valmiustarkastuksia.

Aluehallintoviraston arvio onnettomuuksien ehkäisyn palvelujen tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta:

Ohjauksen ja neuvonnan sekä turvallisuusviestinnän saatavuudessa ei ole havaittu puutteita. Turvallisuusviestinnän tavoitavuuden osalta Pohjanmaa on 8 prosentin osuudella asukasluvusta valtakunnallisesti tarkasteltuna 12 prosentin keskiarvon alapuolella.

Palontutkinnan saatavuudessa on havaittavissa viivettä. Tehtyjä palontutkintoja tulisi hyödyntää onnettomuuksien ehkäisytyössä sekä pelastuslaitoksen oman toimintavalmiuden suunnittelussa ja toteuttamisessa aiempaa enemmän. Tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheutettujen palojen ilmoittamiskäytännöissä poliisille on niin ikään kehittämistä.

Onnettomuuksien ehkäisemiseksi tehtävän yhteistyön saatavuudessa ei ole havaittu puutteita. Pelastuslaitoksen yhteistyö muun muassa eri viranomaisten kanssa on laajaa ja sillä on saavutettujen tulosten mukaan vaikuttavuutta. Yhteistyön kehittämisessä tulisi huomioida viranomaisten lisäksi laajasti myös muut toimijat ja sidosryhmät, kuten alueen yhteisöt ja asukkaat.

Onnettomuuskehityksen seurannan osalta saatavuudessa ei ole havaittu puutteita. Onnettomuuskehityksen seurannan osalta johtopäätösten ja vaikutusten sekä yhteistyössä toteutettavien toimenpiteiden raportointiin tulisi kiinnittää huomiota tehtävän seurannan parantamiseksi.

Valvontatehtäviin liittyvässä saatavuudessa on havaittu puutteita sen osalta, että valvontamäärät eivät vastaa valvontasuunnitelman mukaisia tavoitteita. Vuonna 2022 valvontatehtäville asetetuista tavoitteista täyttyi vain noin puolet. Kehittämistarve valvontatehtävien osalta on saada tehtävämäärät vastaamaan valvontasuunnitelmassa määriteltyä ja riskien arviointiin perustuvaa määrää.

2 Pelastustoiminnan palvelut

Pelastustoiminnalla tarkoitetaan kiireellisiä tehtäviä, joiden tarkoituksena on

- pelastaa ja suojata ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä onnettomuuden uhatessa tai sattuessa
- rajoittaa onnettomuudesta aiheutuvia vahinkoja ja lieventää onnettomuuden seurauksia.

Pelastustoiminnassa tarvittavat toimenpiteet tulee voida suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti.

2.1 Väestön varoittaminen

Pelastuslaitos huolehtii alueellaan väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa ja varoittamiseen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä.

Palvelutasopäätöksen mukaisena tavoitteena on, että väestöhälyttimien kattavuus väestöstä on 90 prosenttia riskiluokan I alueella ja 80 prosenttia riskiluokan II alueella. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kehittämissuunnitelman mukaisesti kahden uuden väestöhälyttimen hankintaa vuosittain. Harvaan asutuilla alueilla kiinteiden hälyttimien lisäksi käytetään ajoneuvoihin asennettavia hälyttimiä.

Kiinteiden väestöhälyttimien teoreettisella kuuluvuusalueella asuu 50 prosenttia maakunnan väestöstä, mutta kuuluvuuden tosiasiallista toteutumista ei ole kaikilta osin varmistettu. Kiinteitä väestöhälyttimiä käytetään hyvinvointialueen selvityksen mukaan riskiluokan I ja II alueilla. Sekä kiinteiden että ajoneuvoasenteisten hälyttimien hankinnasta ja ylläpidosta vastaa pelastuslaitos.

2.2 Pelastustoiminta

Pelastustoiminta jaetaan tässä arvioinnissa perusvalmiuden ja erityisvalmiuden palveluihin.

Perusvalmiuden palveluilla tarkoitetaan sellaisia pelastusyksikön tai pelastusryhmän tuottamia pelastustoiminnan palveluja, jotka eivät edellytä erityiskalustoa ja -koulutusta. Perusvalmiuden palvelujen tuottamiseen osallistuvalla henkilöstöltä edellytetään pelastusalan ammatti- tai sopimushenkilöstön peruskoulutus, riittävä fyysinen toimintakunto ja riittävä osaamisen ylläpito. Perusvalmiuden palvelujen kalustolta edellytetään, että kaluston avulla voidaan suoriutua yleisimmistä pelastus- ja sammutustehtävistä.

Pelastustoiminnan erityisvalmiudella tarkoitetaan pelastustoimen ennalta määriteltä ja varmistettua kykyä suorittaa esimerkiksi savusukellusta, kemikaalisukellusta, pintapelastusta, vesisukellusta, ympäristövahinkojen torjuntaa ja korkealta pelastamista sekä muuta paikallisten riskien mukaista valmiutta pelastustoimintaan. Erityisvalmiuden palvelut edellyttävät henkilöstöltä erityiskoulutusta ja osin määräajoin uusittavaa pätevyyttä tehtävien suorittamiseksi. Erityisvalmiuden palvelujen tehokas toteuttaminen voi edellyttää erityiskalustoa.

2.2.1 Pelastustoiminnan perusvalmiudet

Vaatimukset toimintavalmiudelle

Pelastustoiminnan toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa⁶ Suomi on jaettu 1 x 1 kilometrin kokoisiksi ruuduiksi. Ruudut on luokiteltu neljään riskiluokkaan (I–IV) sen perusteella, kuinka todennäköisiä pelastustoimen kiireelliset tehtävät ovat ruudun alueella. Kullekin riskiluokalle on asetettu enimmäisaika, jossa ruudut tulee tavoittaa. Vähimmäistavoitteena on, että kiireellisissä pelastustehtävissä ensimmäinen yksikkö saavuttaa riskiruudulle asetetun toimintavalmiusaikatavoitteen vähintään 50 prosentissa tehtävistä.

Taulukko 1: Toimintavalmiuden tavoiteajat

Riski-luokka	1. yksikön toimintavalmiusaika	Pelastustoiminnan toimintavalmiusaika	Pelastusjoukkueen toimintavalmiusaika
I	6 min	11 min	20 min
II	10 min	14 min	30 min
III	20 min	22 min	40 min
IV	ei vaatimusta	ei vaatimusta	ei vaatimusta

Riskialuekartta

Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätöksessä on määritelty, että pelastustoiminnan perusvalmiuden palvelut tuotetaan alla olevan riskialuekartan mukaisesti. Pohjanmaan riskialuekartta on esitetty alla kuvassa 1. Kuvassa punainen ruutu on riskiluokan I ruutu, oranssi riskiluokan II ruutu ja keltainen riskiluokan III ruutu.

⁶ Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje (SM 21/2012)

Kuva 1: Pohjanmaan riskialuekartta vuonna 2022.

Vuonna 2022 riskiluokan I riskiruutuja oli ainoastaan Vaasassa. Riskiluokan II ja III riskiruutuja on alueella suurimmissa taajamissa.

Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoite

Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika on aikaväli ensimmäisen pelastustoimen yksikön hälyttämisestä siihen, kun ensimmäinen pelastustoimen yksikkö on kohteessa. Ainoastaan kiireellisesti tapahtumapaikalle siirtyneet yksiköt huomioidaan.

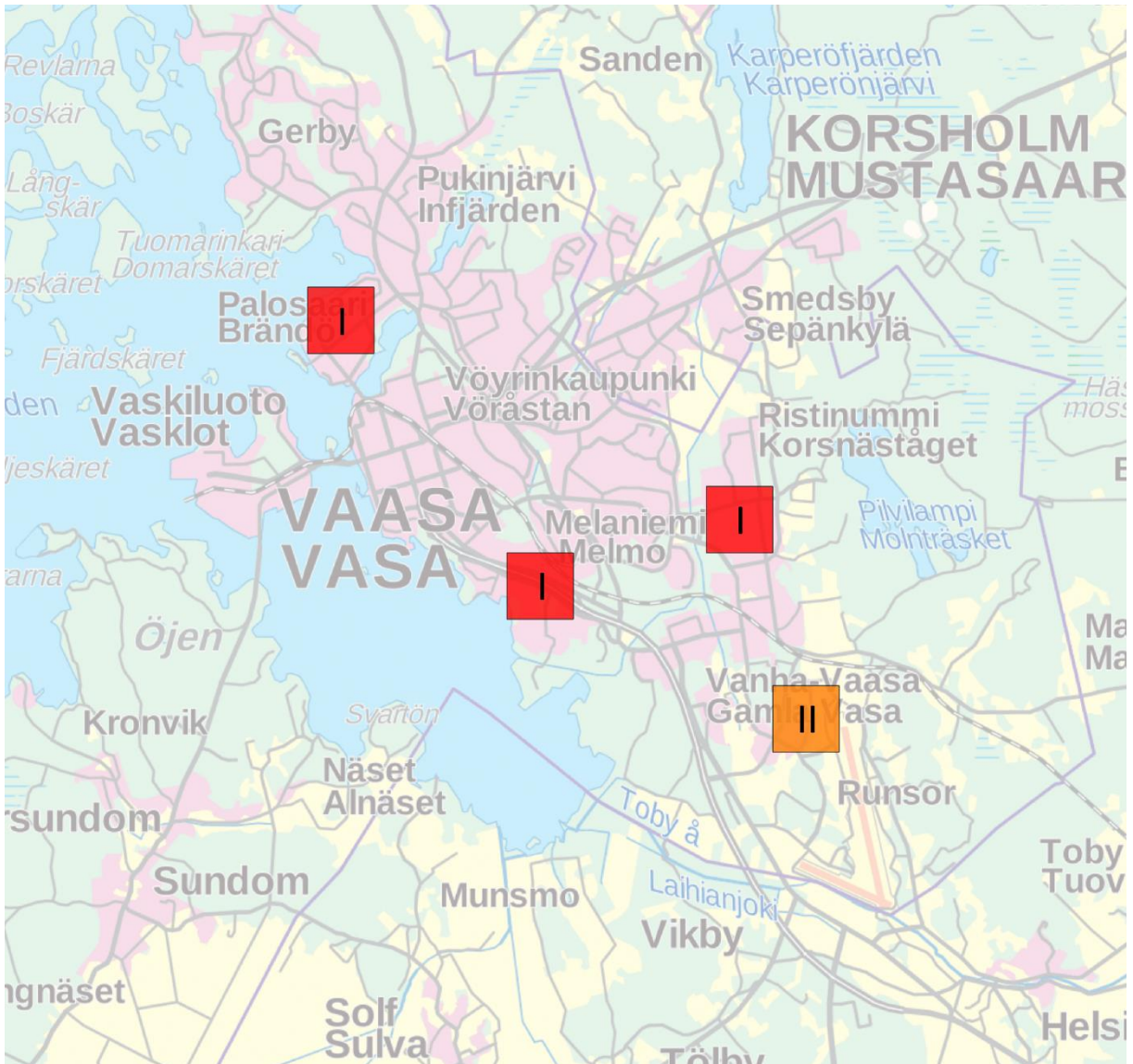
Ensimmäisen yksikön toteutuneen toimintavalmiusajan mediaani alueella oli 7 minuuttia 52 sekuntia vuonna 2022⁷. Edellisten kolmen vuoden aikojen mediaanien keskiarvo oli 7 minuuttia 51 sekuntia, joten ajassa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia.

⁷ Pelastustoimen toimenpidetilasto Pronto. Tiedot haettu 31.5.2023.

Palvelutasopäätöksen mukaan toimintavalmiusaikoja tarkasteltaessa on alueella havaittu muutamia riskiruutuja, joiden saavuttamisessa on ollut haasteita. Palvelutasopäätöksen mukaan aluehallintovirasto on lausunnoissaan kiinnittänyt huomiota näihin puutteisiin. Ratkaisua on haettu muun muassa kiinnittämällä huomiota yksiköiden lähtöaikoihin sekä hälytysajon sujuvoittamiseen. Myös uuden paloaseman rakentamista on edistetty.

Vuonna 2022 koko alueella yhteensä toteutuneen toimintavalmiusajan lisäksi aluehallintovirasto on selvittänyt oman aineistonsa avulla ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikaa riskiruuduittain. Sellaisia niin sanottuja ongelmaruutuja, joissa toimintavalmiuden toteutuminen on jäänyt tavoitteesta neljänä edellisenä kalenterivuonna (2019–2022), oli Pohjanmaan hyvinvointialueella viisi ruutua. Näissä ruuduissa on huomattava puute toimintavalmiuden toteutumisessa.

Kun tarkastellaan vain niitä ruutuja, joissa tarkastelujaksolla on ollut vähintään neljä tehtävää jokaisena tarkasteluvuonna, oli Pohjanmaan hyvinvointialueella neljä tällaista ongelmaruutua. Toimintavalmiusaikojen toteutumisessa on huomattava puute. Ongelmaruudut on esitetty alla kuvassa 2.

Kuva 2: Pohjanmaan hyvinvointialueen ongelmaruudut.

Pohjanmaan alueen ongelmaluodut sijoittuvat Vaasaan. Riskiluokan I ongelmaluodut sijaitsevat Palosaaren, Korkeamäen ja Haapaniemen alueella. Riskiluokan II ongelmaluodut sijaitsevat Vanha-Vaasassa. Hyvinvointialueen investointeja koskevassa pelastustoimen osasuunnitelmassa on todettu, että yksi paloasema ei enää pysty kattamaan kaikkia alueita ja että Vaasaan on rakennettava sivupaloasema, jotta toimintavalmiusajan vaatimukset pystytään saavuttamaan. Tähän liittyvät hankkeet ovat valmisteilla, ja toivomuksena on, että niitä voidaan ryhtyä toteuttamaan mahdollisimman nopeasti. Päätöstä rakentajasta ei ole vielä tehty.

Edellä todettujen ongelmaluodut lisäksi ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoitteiden toteutumisessa on ollut puutteita Kaskisten alueella. Aluehallintovirasto on käynnistänyt Kaskisten alueella asiasta ohjaus- ja valvontamenettelyn, jossa ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikoja tullaan tarkastelemaan ja pelastustoimen järjestäjää veloitetaan korjaamaan asia.

Taulukko 2: Kooste ensimmäisen yksikön ongelmaluoduista

Riskiluokka	Ongelmaluodut (kpl)	Ongelmaluodut, joissa min. 4 teht.
I	3	3
II	2	1
III	-	-
Yhteensä	5	4

Haasteet ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajan tavoitteiden saavuttamiseksi ovat mahdollisesti lisääntymässä. Sellaisia ruutuja, joissa tavoitteita ei ole saavutettu kahtena edellisenä vuotena (2021 ja 2022), oli PRONTO-järjestelmästä saatavan tiedon perusteella yksi, joten ilman kehittäviä toimenpiteitä siitä on mahdollisesti tulossa ongelmaluodut. Hyvinvointialueen tekemät toimenpiteet saattavat lyhentää toimintavalmiusaikoja, mutta vaikutuksia ei voi vielä arvioida.

Pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite

Pelastustoiminnan toimintavalmiusaika on aikaväli ensimmäisen pelastustoimen yksikön hälyttämisestä siihen, kun vähintään neljän hengen vahvuinen pelastusryhmä aloittaa tehokkaan pelastustoiminnan. Ainoastaan kiireellisesti tapahtumapaikalle siirtyneet yksiköt huomioidaan.

Pelastustoiminnan toteutuneen toimintavalmiusajan mediaani alueella oli 12 minuuttia 16 sekuntia vuonna 2022⁸. Edellisten kolmen vuoden aikojen mediaanien keskiarvo oli 12 minuuttia 11 sekuntia, joten pelastustoiminnan toimintavalmiusaika on pysynyt samana. Palvelutasopäätöksen mukaan pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoite on kiireellisessä tehtävässä 15 minuuttia riskiluokasta riippumatta.

⁸ Pelastustoimen toimenpidetilasto Pronto. Tiedot haettu 31.5.2023.

Pelastusjoukkueen toimintavalmiusaikatavoite

Pelastusjoukkue koostuu johtajasta ja vähintään kahdesta ja enintään viidestä pelastusryhmästä. Koska todellisen pelastusjoukkueen toimintavalmiusaikoja ei ole käytettävissä, laskennallisena pelastusjoukkueen toimintavalmiusaikana toimenpidetilasto Prontoissa käytetään aikaväliä ensimmäisen pelastustoimen yksikön hälyttämisestä siihen, kun tapahtumapaikalle on saapunut vähintään yhdeksän pelastustoimen henkilöä. Ainoastaan kiireellisesti tapahtumapaikalle siirtyneet yksiköt huomioidaan.

Pelastusjoukkueen toteutuneen toimintavalmiusajan mediaani koko alueella oli 17 minuuttia 7 sekuntia vuonna 2022⁹. Edellisten kolmen vuoden aikojen mediaanien keskiarvo oli 15 minuuttia 27 sekuntia, joten pelastusjoukkueen toimintavalmiusaika on heikentynyt merkittävästi.

Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarat

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan pelastustoimintaan osallistuvan päätoimisen henkilöstön määrä on 93 ja sivutoimisen henkilöstön määrä 386. Lisäksi pelastustoimintaan osallistuvien sopimuspalokuntaan kuuluvien henkilöiden määrä on 364. Osaamista ylläpidetään suorittamalla ohjeiden mukaiset vuosittaiset koulutukset sekä täydennyskoulutuksella. Osaamisen ylläpidon osalta pelastuslaitos seuraa ja ohjaa toimintaa tehtyjen havaintojen perusteella. Alipäällystön ja päällystön osalta osaamisen kartoitus on tehty 75 prosentille. Toimintakyvyn mittaamisesta on oma sisäinen ohje, joka perustuu sisäministeriön ohjeeseen toimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä, sekä seurantarekisteri.

Pelastustoiminnan kalustovoimavarat

Sammutus- ja säiliösammutusautojen samoin kuin säiliöautojen keski-ikä oli vuonna 2022 hyvinvointialueen selvityksen mukaan 15 vuotta. Sammutus- ja säiliösammutusautojen kokonaismäärä oli 37 kappaletta ja säiliöautojen kokonaismäärä 15 kappaletta. Johtamiskäyttöön varusteltujen autojen keski-ikä oli seitsemän vuotta ja kokonaismäärä kuusi kappaletta.

Pelastusasemat, paloasemat sekä muut kiinteistöt ja toimipisteet

Pelastuslaitoksella on hyvinvointialueen selvityksen mukaan yksi päätoimisen henkilöstön miehittämä välittömässä lähtövalmiudessa oleva paloasema ja 10 päätoimisen henkilöstön miehittämää osittain välittömässä lähtövalmiudessa olevaa paloasemaa. Lisäksi sivutoimisten ja sopimuspalokuntien paloasemia on yhteensä 27 kappaletta. Yhdeksän paloaseman tiloissa toimii myös ensihoitoyksikkö.

⁹ Pelastustoimen toimenpidetilasto Pronto. Tiedot haettu 31.5.2023.

2.2.2 Pelastustoiminnan erityisvalmiudet

Savusukellusvalmiudet

Savusukelluksella tarkoitetaan paineilmahengityslaitteiden ja asianmukaisten suojavaarusteiden avulla tehtävää sammutus- ja pelastustyötä, joka edellyttää tunkeutumista palavaan, savuiseen ja rajattuun sisätilaan tai työskentelyä palavan rakennuksen katolla.

Savusukellus edellyttää pelastajilta tehtävän vaatimaa koulutusta, säännöllistä vuosittaista osaamisen ylläpitävää harjoittelua sekä riittävää fyysistä kuntoa ja riittävää terveydentilaa. Palavan ja rajatun sisätilan sammuttamiseen käytetään myös muita menetelmiä kuin savusukeltamista.

Palvelutasopäätöksen mukaan savusukeltajien määrä on haasteellinen koko alueella.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan vuonna 2022 savusukelluskelpoisen päätoimisen pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön määrä oli 83 henkilöä. Sivutoimisen sekä sopimuspalokuntiin kuuluvan savusukelluskelpoisen pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön määrä oli 167 henkilöä.

CBRNE-onnettomuuksien valmiudet

CBRNE-onnettomuuksilla tarkoitetaan onnettomuuksia, joissa on osallisena kemiallisia aineita (C), biologisia taudinaiheuttajia (B), radioaktiivisia aineita (R), ydinenergiaa (N) tai räjähteitä (E).

Kemikaalionnettomuuksien torjuntaa tehdään tarvittaessa kemikaalisukelluksella, jolla tarkoitetaan välittömän vaaran alueella tehtäviä tiedustelu-, pelastus-, torjunta- tai muita vastaavia tehtäviä, jotka edellyttävät paineilmahengityslaitteen ja soveltuvan kemikaalisuojapuvun käyttöä. Kemikaalisukellus edellyttää pelastajilta tehtävän vaatimaa koulutusta, säännöllistä vuosittaista osaamisen ylläpitävää harjoittelua sekä riittävää fyysistä kuntoa ja riittävää terveydentilaa.

Palvelutasopäätöksen mukaan kemikaalisukeltajien määrä on haasteellinen koko alueella.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan kemikaalisukellukseen kykenevien pelastusryhmien määrä vuonna 2022 oli neljä. Päätoimisten kemikaalisukelluskelpoisten kokonaismäärä oli 78 henkilöä ja sivutoimisten sekä sopimuspalokuntaan kuuluvien kemikaalisukelluskelpoisten kokonaismäärä oli 12 henkilöä.

Vesipelastamisen valmiudet

Vesipelastamista on venekaluston avulla tehtävä pelastustoiminta ja pintapelastus sekä vesisukellus. Pintapelastus tarkoittaa veden pinnalta tai välittömästi pinnan alta ilman vesisukelluslaitetta tehtävää ihmisen, eläimen tai omaisuuden pelastamista ja vahingon torjuntaa. Vesisukellus tarkoittaa vesisukelluslaitetta ja -varustusta edellyttävää ihmisen tai omaisuuden pelastamista ja ympäristövahingon torjuntaa.

Palvelutasopäätöksen mukaan vesisukeltajien määrä on haasteellinen koko alueella.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan pintapelastukseen kykenevien pelastusryhmien kokonaismäärä on 30. Päätoimisen henkilöstön osalta pintapelastuskelpoisten kokonaismäärä on 60 henkilöä ja sivutoimisten sekä sopimuspalokuntiin kuuluvien kokonaismäärä on 70 henkilöä. Vesisukellukseen kykeneviä pelastusryhmiä on päivittäisvalmiudessa yksi. Vesisukellukseen kykenevien päätoimisten henkilöiden määrä on kymmenen. Lisäksi pelastuslaitoksella on käytössä vedenpinnan alla toimiva kamerajärjestelmä.

Ympäristövahinkojen pelastustoiminnan erityisvalmiudet

Ympäristövahinkojen pelastustoiminnalla tarkoitetaan öljy- ja kemikaalivahinkojen pelastustoimintaa.

Palvelutasopäätöksen mukaan alueella on öljyntorjuntasuunnitelma, jossa on linjattu tavoitetaso ja suunnitelma tavoitetason saavuttamiseksi. Tavoitetaso perustuu riskiarvioon sekä siitä tehtyihin johtopäätöksiin. Palvelutasopäätöksen mukaan torjunnan suunnitteluun, tehtävien ja harjoitusten järjestämiseen sekä varusteiden ja kaluston kunnossapitoon tarvittava arvioitu työpanos on noin kuusi henkilötyövuotta (6 htv).

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan kalusto on sijoitettu riskiarvioihin perustuvien suunnitelmien mukaisesti. Ympäristövahinkojen torjuntaan liittyvä suunnittelu ja varautuminen perustuvat muun muassa öljyntorjuntasuunnitelmaan ja Tokeva-aineistoon. Alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntavalmiuteen on resursoitu yksi henkilötyövuosi (1 htv).

Ympäristövahinkojen torjunnan taso ei vastaa aluehallintovirastojen vuonna 2022 tekemän selvityksen¹⁰ perusteella pelastuslaitokselle asetettua ympäristövahinkojen torjunnan vaatimustasoa. Puutteet eivät ole aluehallintoviraston arvion mukaan niin huomattavia, että ympäristövahinkojen torjunnan valmius olisi vakavasti uhattuna. Pelastuslaitoksen kehittämistarve on lyhyellä aikavälillä pyrkiä saavuttamaan ensin ympäristövahinkojen torjunnassa vähimmäisvaatimustaso, minkä jälkeen pelastuslaitoksen tulee saavuttaa sille asetettu vaatimustaso.

Korkealta pelastamisen valmiudet

Korkealta pelastaminen sisältää ajoneuvokalustolla ja köysipelastamisella tehtävät korkealta pelastamisen toimenpiteet ja työskentelyn alueella, jossa on putoamisvaara. Putoamisvaarallisella alueella työskentely voi olla henkisesti ja fyysisesti vaativaa työtä, jonka turvallinen suorittaminen asettaa tekijälle terveydentilaan, toimintakykyyn, koulutukseen ja harjoitteluun liittyviä erityisvaatimuksia.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan pelastuslaitoksella ei ole määritelty putoamisvaarallisella alueella työskentelystä annetun ohjeen mukaisia tasoja. Korkealta pelastamisen valmiudet ovat kuitenkin pelastuslaitoksen mukaan

¹⁰ Ympäristövahingon torjuntavalmius pelastustoimessa 2022. Aluehallintovirastojen julkaisuja 157/2023.

olemassa ja nykyinen järjestelmä on toimiva. Palvelutasopäätöksen mukaan sekä Vaasassa että Närpiössä on korkealta pelastamisen tueksi puomitikasauto.

Sammutusveden saamisen valmiudet

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan sammutusvesisuunnitelma on ajan tasalla. Sammutusvesisuunnitelma on päivitetty viimeksi vuonna 2022, ja se tullaan aluemuutosten vuoksi päivittämään vielä tarpeellisin osin vuonna 2023.

Muiden paikallisten riskien mukaiset valmiudet

Palvelutasopäätöksen mukaan riskianalyysissä todetuista Seveso-kohteista on tehty ulkoiset pelastussuunnitelmat.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan öljysatamasta ja teollisuudesta sekä LNG-termiinalista johtuviin riskeihin on varauduttu erikoiskalustolla. Tällaista erikoiskalustoa ovat muassa vaahtokontti, LNG-jauheyksikkö, suurtehopumppu ja suurtehotuulettimet. Muiden paikallisten riskien mukaiset valmiudet on pelastuslaitoksen mukaan määritelty erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisissa pelastussuunnitelmissa. Ulkoisen pelastussuunnitelman kohteita alueella on kuusi kappaletta, ja näihin tehtäviin on pelastuslaitoksella resursoitu yksi henkilötyövuosi (1 htv).

2.3 Pelastustoiminnan johtaminen

Pelastustoimintaa johtaa pelastusviranomainen, ja pelastustoimen muodostelmalla on aina johtaja. Yhteistoimintatilanteissa, joissa pelastustoimintaan osallistuu useampi viranomainen, pelastusviranomainen toimii yleisjohtajana.

Pelastustoiminnan johtamisesta laaditaan tarvittavat suunnitelmat, joissa määritellään riskien ja uhkien edellyttämät johtamisjärjestelyt eri laajuisissa ja myös pitkäkestoisissa tilanteissa.

Palvelutasopäätöksen mukaan pelastuslaitokselle on laadittu pelastustoimintaohje, jonka tarkoituksena on parantaa pelastustoiminnan johtamisen valmiuksia eri turvallisuustilanteissa ja tukea pelastustoiminnan resurssien koordinoitua ja johtamista.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan pelastustoiminnan johtaminen on varmistettu kaikilla tasoilla päivystys- ja varallaolojärjestelyin sekä hälytysohjeissa. Pelastustoiminnan muodostelmien johtamisjärjestelyistä on lisäksi laadittu sisäinen ohje. Päivystysjärjestelyillä (päivystävä päällikkö ja palomestari) varmistetaan, että pelastustoimintaa johtaa aina pelastusviranomainen.

2.4 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisuuden valvonta

Hyvinvointialue voi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse, yhteistoiminnassa muiden hyvinvointialueiden kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen muilta palvelujen tuottajilta. Vaikka hyvinvointialue hankkii palveluja

muulta palvelujen tuottajalta, sillä säilyy järjestämisvastuu ja vastuu palvelujen asianmukaisen hoitamisen valvonnasta.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan Pohjanmaan pelastuslaitos hoitaa tehtävänsä vastuunsa mukaisesti.

2.5 Pelastusviranomaisen antama virka-apu

Pelastusviranomaisen voi antaa toimialaansa soveltuvaa virka-apua valtion, hyvinvointialueen tai kunnan viranomaisen ja laitoksen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan pelastuslaitos antaa pääsääntöisesti virka-apua toiselle viranomaiselle. Virka-apu voi koskea henkilöstöä, kalustoa tai suorituskkyä. Virka-avun antamiseen vaikuttavat pelastustoiminnan resurssitarpeet.

2.6 Kansainvälisen avun antaminen ja vastaanottaminen

Pelastustoimi osallistuu pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon.

Palvelutasopäätöksen mukaan HNS-toiminnan¹¹ tueksi luodaan toimintamalli ja suunnitelma, joka mahdollistaa toiminnan käynnistämisen kansainvälisen avun antamiseksi ja vastaanottamiseksi. Palvelutasopäätöksen mukaan pelastuslaitoksella on koulutettu henkilöitä kansainväliseen pelastustoimintaan eri koulutuksissa. Päätöksessä todettuna tavoitteena on kehittää toimintamalli avun antamiseen ja vastaanottamiseen sekä luoda suunnitelma, joka jalkautetaan osaksi pelastustoiminnan järjestelyjä. Kansainvälisen toiminnan kehittämiseen ja toiminnan käynnistämiseen on varattava 0,1 henkilötyövuotta (0,1 htv).

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan pelastuslaitos ylläpitää ja kehittää valmiutta pyytää ja vastaanottaa pelastustoimen alueen ulkopuolista apua ja resursseja. Toiminta kansainvälisen avun vastaanottamiseksi häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa voidaan käynnistää. Pelastuslaitos on annetun selvityksen mukaan myös kartoittanut alueellaan mahdolliset vastaanotto- ja lähettämiskeskusten paikat sekä perusleirien paikat.

¹¹ Host Nation Support (kansainvälisen avun antaminen ja vastaanottaminen).

Aluehallintoviraston arvio pelastustoiminnan palvelujen tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta:

Väestön varoittamisen saatavuudessa ei ole havaittu puutteita. Palvelutasopäätöksessä todettu kehittämistarve väestöhälytinjaarjestelmästä hankintoiheen riskianalyysiin perustuen on aluehallintoviraston näkemyksen mukaan oikeansuuntainen.

Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoitteissa on puutteita Vaasassa olevien ongelmaluutujen lisäksi Kaskisten alueella. Aluehallintovirasto on käynnistänyt Kaskisten alueella asiasta ohjaus- ja valvontamenettelyn, jossa ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoitteita tullaan tarkastelemaan ja pelastustoimen järjestäjää velvoitetaan korjaamaan asia.

Pelastussukeltajien (savu-, kemikaali- ja vesisukeltajien) saatavuudessa ei ole puutteita, mutta rajallinen määrä voi vaikuttaa heikentävästi pelastustoiminnan erityisvalmiuden saatavuuteen. Kemikaalisukellukseen kelpoisten määrä erityisesti sivutoimisten ja sopimuspalokuntaan kuuluvien osalta on alhainen. Tämä voi osaltaan viivästyttää saatavuutta joillakin alueilla.

Ympäristövahinkojen torjunnan osalta saatavuudessa on havaittu puutteita. Ympäristövahinkojen torjunnan taso ei vastaa aluehallintovirastojen vuonna 2022 tekemän selvityksen perusteella pelastuslaitokselle asetettua ympäristövahinkojen torjunnan vaatimustasoa.

Korkealta pelastamisen valmiuden tarvetta ei ole huomioitu riittävästi nykyisessä palvelutasopäätöksessä, eikä saatavuutta pystytä annetun selvityksen tai olemassa olevien asiakirjojen perusteella arvioimaan. Korkealta pelastamisen valmiudet tulisi määritellä nykyisen ohjeen mukaisiksi muun muassa kansallisen suorituskvyn ja vertailtavuuden vuoksi. Korkealta pelastamisen valmiuksien ja suorituskvyn määrittämisen tulee perustua alueella tehtyyn riskien arviointiin.

Sammutusveden saatavuudessa ei ole annetun selvityksen eikä palvelutasopäätöksen mukaan havaittu puutteita.

Pelastustoiminnan johtamisen osalta saatavuudessa ei ole havaittu puutteita.

Pelastusviranomaisen antaman virka-avun saatavuudessa ei ole havaittu puutteita eikä kehittämistarpeita.

Kansainvälisen avun antamisen ja vastaanottamisen saatavuudessa ei ole havaittu puutteita.

3 Pelastustoiminnan suunnitelmat

Tämä luku käsittelee suunnitelmia, joita pelastuslaitoksen on tehtävä pelastuslain mukaan. Suunnitelmat ovat arvioinnin kohteena olevien pelastustoimen palvelujen tuottamista tukevia asiakirjoja. Aluehallintovirasto arvioi suunnitelmien laatimista ja toteutumista hyvinvointialueen pelastustoimen antaman selvityksen perusteella.

Pelastuslaitoksen tulee pelastuslain mukaan laatia hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat. Pelastuslaitosten tulee laatia pelastustoiminnan yhteistyöalueen puitteissa tapahtuvaa johtamista ja pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamista koskevat suunnitelmat yhteistoiminnassa keskenään ja pelastustoiminnan yhteistyön järjestämisestä vastaavien pelastuslaitosten johdolla.

3.1 Hälytysohje

Pelastuslaitoksen tulee laatia hälytysohje pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä yhteistyössä pelastustoimintaan osallistuvien, virka-apua antavien viranomaisten ja Hätäkeskuslaitoksen kanssa. Hälytysohje on laadittava siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä hyvinvointialueelta ne ovat.

Palvelutasopäätöksen mukaan pelastuslaitos on laatinut hälytysohjeen, jonka perusteella hätäkeskus voi hälyttää lähimmät tarkoituksen mukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä alueelta ne ovat. Hälytysohjeen laadinnassa on palvelutasopäätöksen mukaan huomioitu etupainotteisuus, työturvallisuus ja luotettavuus.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan hälytysohje muodostuu Erica-järjestelmässä olevista tiedoista ja taulukoista eikä pelastuslaitoksella näin ollen ole varsinaista hälytysohjetta. Erica-järjestelmään syötetyissä tiedoissa on pelastuslaitoksen mukaan huomioitu yhteistoimintasuunnitelmat sekä keskinäisen avunannon suunnitelmat.

3.2 Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnitelmat

Pelastuslaitoksen tulee tarvittaessa antaa apua toiselle pelastuslaitokselle pelastustoiminnassa. Pelastuslaitoksen tulee myös laatia yhteistyössä pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat avun antamiseen varautumisesta sekä avun pyytämisestä ja antamisesta. Pelastuslaitosten tulee varautua pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamiseen yhteistyöalueen puitteissa ja tarvittaessa myös toiseen pelastustoiminnan yhteistyöalueeseen kuuluvan pelastuslaitoksen kanssa.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan pelastuslaitosten keskinäisestä avunannosta ei ole suunnitelmaa, vaan keskinäinen avunanto perustuu Erica-järjestelmään syötettyihin tietoihin ja vasteisiin. Pelastuslaitoksen mukaan Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren alueen ja Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitoksen kanssa käytössä on johtamissopimus, joka on ollut toimiva. Niin ikään Satakunnan pelastuslaitoksen kanssa tehty sopimus on ollut toimiva.

3.3 Yhteistyösuunnitelmat

Pelastuslaitoksen tulee laatia hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat. Valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun ja toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti.

Palvelutasopäätöksen mukaan pelastustoimintaan osallistuvien ja virka-apua antavien viranomaisten kanssa on tehty yhteistoimintasuunnitelmia, jotka tarkistetaan ja päivitetään palvelutasopäätöskauden aikana.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan yhteistyösuunnitelmiin liittyvän toteutuksen arvioinnissa on kehoitettu katsomaan edellistä pelastuslaitosten keskinäisten avunannon suunnitelmat -kohtaa.

3.4 Onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat

Pelastuslaitos vastaa hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämien pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevien suunnitelmien laatimisesta, mukaan lukien sammutusvesisuunnitelmasta.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan hyvinvointialuetta koskevia suunnitelmia ei ollut vuonna 2022. Aiemmat suunnitelmat ovat tarkasteltavana, ja ne tullaan päivittämään vuoden 2023 aikana.

3.5 Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat

Pelastuslaitoksen on laadittava onnettomuuden varalle ulkoinen pelastussuunnitelma yhteistyössä asianomaisen toiminnanharjoittajan kanssa alueille, joilla on pelastuslain mukaisesti ydinenergialaitos, tuotantolaitos, kaivannaisjätteen alue, vaarallisten aineiden kuljetukseen käytettävä ratapiha tai satama-alue. Pelastuslaitoksen ja toiminnanharjoittajan on huolehdittava yhteistyössä suunnitelmasta tiedottamisesta ja järjestettävä harjoituksia pelastussuunnitelman toimivuuden varmistamiseksi. Ulkoisen pelastussuunnitelman edellyttäviä kohteita on hyvinvointialueilla vaihteleva määrä.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan ulkoiset pelastussuunnitelmat on laadittu ja ajan tasalla ja ulkoisia pelastussuunnitelmia koskevat harjoitukset ovat toteutuneet suunnitellusti. Vuonna 2022 ulkoisen pelastussuunnitelman edellyttäviä kohteita Pohjanmaalla oli neljä kappaletta.

Aluehallintoviraston arvio pelastustoiminnan suunnitelmien tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta:

Hälytysohjeen saatavuudessa ei ole havaittu puutteita, joskin nykyinen hälytysohje muodostuu ainoastaan Erica-järjestelmässä olevista tiedoista ja taulukoista. Hälytysohjetta koskeva kehittämistarve liittyy pelastuslaissa todettujen vaatimusten täyttämiseen.

Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnitelmien tarvetta tai saatavuutta ei voida annetun selvityksen ja tietojen perusteella arvioida. Keskinäinen avunanto toteutuu Erica-järjestelmän kautta. Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnitelmia koskeva kehittämistarve liittyy pelastuslain vaatimusten täyttämiseen. Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnitelmat tulee laatia siten, että tarpeelliset yhteistyösuunnitelmat avun antamiseen varautumisesta sekä avun antamisesta ja pyytämisestä on kuvattu.

Yhteistyösuunnitelmia koskevaa tarvetta tai saatavuutta ei voida annetun selvityksen ja tietojen perusteella arvioida. Kehittämistarpeena on, että yhteistyösuunnitelmat tulee laatia ja saattaa pelastuslain vaatimusten tasolle.

Onnettomuusuhkien edellyttämien pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevien suunnitelmien tarvetta tai saatavuutta ei voida annetun selvityksen ja saatavilla olevien tietojen perusteella arvioida.

Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisten pelastussuunnitelmien saatavuudessa ei ole havaittu puutteita eikä erityisiä kehittämistarpeita.

4 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta

Pelastustoimen koulutus-, neuvonta- ja valistustehtävissä sekä pelastustoiminnassa voidaan käyttää apuna sopimuspalokuntia ja muita organisaatioita ja henkilöitä. Hyvinvointialue päättää, missä laajuudessa se käyttää vapaaehtoisia pelastustoiminnan palvelujen tuottamisessa.

Sopimuspalokuntien lisäksi pelastustoimen tehtävissä voidaan käyttää apuna muitakin toimijoita, kuten meri- ja järvipelastusyhdistysten yksiköitä, vapaaehtoista pelastuspalvelua, pelastusalan liittoja, pelastuskoiria sekä radioamatöörejä ja muita vapaaehtoistoimintaan perustuvia organisaatioita ja järjestöjä.

Tässä luvussa arvioidaan pelastustoimen vapaaehtoistoimintaan liittyvien tehtävien hoitamista, palvelujen tehtäväkohtaista tarvetta ja saatavuutta sekä niiden kehitystarvetta.

4.1 Vapaaehtoisten käyttö pelastustoimen palvelujen tuottamisessa

Pelastustoimen koulutus-, neuvonta- ja valistustehtävissä sekä pelastustoiminnassa voidaan käyttää apuna sopimuspalokuntia ja muita organisaatioita sekä henkilöitä. Hyvinvointialue päättää, missä laajuudessa se käyttää vapaaehtoisia pelastustoiminnan palvelujen tuottamisessa.

Palvelutasopäätöksen mukaan pelastuslaitoksen lakisääteisten palvelujen tuottamiseen osallistuu päätoimisen henkilöstön lisäksi sopimushenkilöstöä.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan sopimuspalokunnat osallistuivat pelastustoiminnan palvelujen tuottamisessa kaikkiin tehtäviin koko pelastustoimen alueella vuonna 2022. Lisäksi sopimuspalokuntia hyödynnettiin onnettomuuksien ehkäisyn palveluihin kuuluvassa turvallisuusviestinnässä.

4.2 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistäminen

Pelastustoimen viranomaisten tulee mahdollisuuksiensa mukaan edistää pelastustoimen tehtävissä käytettävien vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytyksiä. Vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytysten edistäminen sisältää taloudellista tukea, koulutuksellista tukea tai muuta yhteistyötä vapaaehtoisten organisaatioiden kanssa. Toimenpiteiden tulisi näkyä kirjattuina tavoitteina ja toimenpiteinä muun muassa pelastuslaitosten toimintasuunnitelmissa.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistämistä koskevat toimenpiteet ja tavoitteet on määritelty osittain toimintasuunnitelmassa.

4.3 Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan henkilön terveystarkastukset

Jos sopimuspalokuntaan tai muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluva savusukeltaja tai muuta vastaavaa raskasta työtä tekevä henkilö ei ole oikeutettu

työsuhteen perusteella työterveyshuoltoon, hänelle on järjestettävä työterveyshuoltolain mukaisia tarkastuksia vastaavat terveystarkastukset ja muut ennaltaehkäisevät palvelut. Ennaltaehkäisevillä palveluilla ja terveystarkastuksilla on tarkoitus ehkäistä ja torjua pelastustoimintaan kuuluvasta työstä ja työolosuhteista johtuvia terveysvaaroja ja -haittoja ja suojella henkilön turvallisuutta, työkykyä ja terveyttä.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan henkilön terveystarkastukset ovat pääosin toimivat, joskin alueella on ollut ajoittain haasteita tarkastusaikojen saamisessa vuonna 2022. Terveystarkastukset toteutetaan työterveyshuollon kanssa laaditun suunnitelman pohjalta.

4.4 Sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutus

Pelastustoimintaan osallistuvilta sivutoimiselta sekä sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvilta henkilöltä vaaditaan Pelastusopiston opetussuunnitelman mukainen koulutus.

Palvelutasopäätöksen mukaan sopimushenkilöstön osaamisen kehittämistä on ohjattu kehitystarpeisiin liittyvillä harjoituksilla ja kursseilla. Sopimushenkilöstön perustaitojen ja toimintakyvyn kehittymistä ohjataan asemakohtaisesti ja suorituskysymysavoitteiden mukaisesti.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutuksen toteutumisen liittyvää arviointia tehtiin kahdella tasolla. Ensinnäkin osaamisen ylläpidon osalta harjoitusten toteutumista seurattiin seuraamalla harjoituskertoja sekä kirjauksia. Toiseksi täydennyskoulutuksen osalta tarve suunnitellaan vuosittain ja toteutumista seurataan ja arvioidaan vuosisuunnitelman avulla vuoden päätyttyä.

Aluehallintoviraston arvio pelastustoimen vapaaehtoistoimintaan liittyvien tehtävien hoitamisesta, tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta:

Vapaaehtoisten käyttö pelastustoimen palvelujen tuottamisessa on huomioitu palvelutasopäätöksessä, eikä saatavuudessa ole havaittu puutteita. Vapaaehtoisten käyttöä pelastustoimen palvelujen tuottamisessa tulee seurata ja arvioida erityisesti suorituskyvyn näkökulmasta. Kehittämistarpeena vapaaehtoisten käytön osalta on systemaattisen seurantajärjestelmän käyttöönotto.

Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistämisen tarvetta tai saatavuutta ei voida annetun selvityksen ja saatavilla olevien tietojen perusteella arvioida.

Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastuksissa tai niiden saatavuudessa ei ole havaittu puutteita. Kehitystarpeena on vähentää tarkastusaikojen saamiseen liittyviä haasteita yhdessä palveluntuottajan kanssa.

Sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutuksen saatavuudessa ei ole havaittu puutteita eikä erityisiä kehittämistarpeita. Vapaaehtoisten koulutukseen ja koulutustasoon tulee kiinnittää erityistä huomiota.

5 Väestönsuojelun palvelut

Pelastustoimen viranomaisen tulee pelastuslain mukaan varautua riittävin suunnitelmin ja valmisteluin toimialaan kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen. Väestönsuojelun (VSS) palveluja ovat muiden muassa

- väestönsuojeluun varautumisen suunnittelu
- pelastustoimen viranomaisten vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien suunnitelmien yhteensovittaminen
- hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaation määrittäminen
- väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen
- väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön kouluttaminen
- pelastustoiminnan poikkeusoloissa mahdollistavien johtamistilojen ja muiden edellytysten järjestäminen
- kuntien kanssa tehtävä yhteistyö.

Tässä luvussa on tarkoitus arvioida väestönsuojelun palvelujen tehtäväkohtaista tarvetta ja saatavuutta sekä palvelujen kehittämistarvetta.

5.1 Väestönsuojeluun varautumisen suunnittelu

Hyvinvointialueen pelastustoimen viranomainen huolehtii väestönsuojeluun varautumisen edellyttämien suunnitelmien laatimisesta ja päivittämisestä ja tehtävien hoitamiseksi tarvittavista voimavaroista.

Palvelutasopäätöksen mukaan pelastuslaitos ylläpitää evakuointia edellyttävää suunnitelmaa sekä valmiutta vaarassa olevan väestön siirtämiseksi vaara-alueelta.

Hyvinvointialueen antaman vuosittaisen selvityksen mukaan kaikki vuonna 2022 olleet suunnitelmat ovat tällä hetkellä tarkastelun ja päivityksen alla. Pelastuslaitos on arvioinut, että valmiussuunnitelmissa on huomioitu väestönsuojeluun varautuminen.

5.2 Pelastustoimen viranomaisten vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien suunnitelmien yhteensovittaminen

Hyvinvointialueen pelastustoimen viranomainen huolehtii toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta huomioiden yhteistoimintatarpeet ja -sopimukset.

Hyvinvointialueen antaman vuosittaisen selvityksen mukaan väestönsuojelutehtävien edellyttämät suunnitelmat ja toiminnot on yhteensovitettu.

5.3 Hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaation määrittäminen

Hyvinvointialueen pelastustoimen viranomainen huolehtii väestönsuojeluorganisaation henkilöstöstä (pää- ja sivutoiminen sekä

sopimuspalokuntien henkilöstö), materiaalin ja tilojen määrittämisestä ja varaamista koskevien suunnitelmien laadinnasta ja päivittämisestä.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan väestönsuojeluorganisaatio on määritelty ja toiminta jatkuu todennäköisesti hyvinvointialueella hyvin samankaltaisena kuin vuonna 2022.

5.4 Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen

Hyvinvointialueen pelastustoimen viranomaisten vastuulla on VSS-organisaation henkilöstön ja tilojen varaamisen periaatteet ja päivittämisen aikaväli. Se sisältää oman päätoimisen ja sivutoimisen ja sopimuspalokuntien henkilöstön VAP-varausten ajantasaisuuden sekä omien toimitilojen ja mahdollisten väistötilojen varaamisen.

Palvelutasopäätöksen mukaan henkilö-, tila- ja kalustovarauksia tarkastellaan kolmen vuoden välein.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan pelastuslaitos on varannut päätoimisen henkilöstönsä, mutta rakennus- tai kalustovarauksia ei ole tehty.

5.5 Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutus

Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstöllä tulee olla riittävä osaaminen pelastustoimen viranomaisten vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien hoitamiseksi. Osaamiseen vaadittavan koulutuksen, perehdytyksen ja osaamisen ylläpidon määrittely ja määrittelyn perusteella suunnitellut toimenpiteet muodostavat VSS-koulutusohjelman.

Palvelutasopäätöksen mukaan pelastuslaitos jatkaa väestönsuojelun koulutusta koskevaa yhteistyötä järjestävien organisaatioiden kanssa.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan pelastuslaitokselta ei ole vuonna 2022 osallistunut henkilöstöä väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutukseen.

5.6 Pelastustoiminnan poikkeusoloissa mahdollistavien johtamistilojen ja muiden edellytysten järjestäminen

Pelastustoimen viranomaisten johtamisen edellytykset poikkeusoloissa on varmistettava. Tämä sisältää

- suunnitelman johtamisesta poikkeusoloissa, mukaan lukien suunnitelman päivitys ja suunnitelmaan perehdyttäminen
- johtamis- ja viestintätoiminnoissa tarvittavien toimitilojen, väistötilojen ja suojatilojen määrittämisen ja kunnossapidosta sopimisen
- johtamis- ja viestintätoiminnoissa tarvittavien tietojärjestelmien ja niiden varajärjestelmien määrittelyn ja ylläpidosta sopimisen.

Palvelutasopäätöksen mukaan johtokeskustoimintaa varten on laadittu toimintaohje, joka koskee sekä normaalioloja että häiriötilanteita ja poikkeusoloja.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan pelastustoiminnan poikkeusoloissa johtamistilat ja oleelliset toiminnot voidaan tarvittaessa siirtää väestönsuojaan.

5.7 Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö

Väestönsuojeluun varautumisessa tehdään yhteistyötä kuntien kanssa. Yhteistyö sisältää yhteistoimintarakenteet, toimintamallit ja yhteistyön edellyttämän tiedonkulun. Muuta varautumiseen liittyvää yhteistyötä on esimerkiksi kuntien valmiussuunnittelun tukeminen.

Palvelutasopäätöksen mukaan pelastuslaitos tukee kuntien valmiussuunnittelua sovitulla tavalla. Kuntia tuetaan niiden harjoituksissa, varautumisessa sekä kriisijohtamisen koulutuksissa ja muissa koulutuksissa. Kuntien varautumisen tukeminen määritellään vuosittain tarpeiden mukaisesti.

Hyvinvointialueen selvityksen mukaan yhteistyö kuntien kanssa on ollut jatkuvaa ja käytännön tasolla yhteistyötä on tehty tarveperusteisesti.

Aluehallintoviraston arvio väestönsuojeluun varautumiseen kuuluvien pelastustoimen tehtävien tarpeesta, saatavuudesta ja kehitystarpeesta:

Väestönsuojeluun varautumisen suunnittelun saatavuudessa ole havaittu puutteita.

Pelastustoimen viranomaisten vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien suunnitelmien sovittamisen saatavuudessa ei ole havaittu puutteita.

Hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaation määrittämistä ei ole vuoden 2022 osalta tarvinnut huomioida.

Väestönsuojeluorganisaatio jatkaa todennäköisesti samankaltaisena kuin ennen uudistusta.

Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaamisen osalta tila- ja kalustovarausten on puutteita. Kehittämistarpeena on, että varaukset saatetaan ajantasaisiksi.

Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutuksen tarvetta tai saatavuutta ei voida annetun selvityksen ja saatavilla olevien tietojen perusteella arvioida. Kehittämistarpeena on, että väestönsuojelun johto- ja erityiskoulutuksen tulisi olla säännöllistä ja vuosittaista.

Pelastustoiminnan poikkeusoloissa mahdollistavien johtamistilojen ja muiden edellytysten järjestämisen saatavuudessa ei ole havaittu puutteita.

Kuntien kanssa tehtävän yhteistyön saatavuudessa ei ole havaittu puutteita. Kehittämistarpeena on, että väestönsuojeluun varautumiseen liittyvistä tehtävistä ja yhteistyörakenteista sekä toimintamalleista sovitaan selkeästi.

Annetussa selvityksessä olevien puutteiden vuoksi palvelukokonaisuuden tilasta alueella on vaikea muodostaa käsitystä.

6 Pelastustoimen palvelujen laatu ja sen kehittämistarve

6.1 Valtioneuvoston laadukkaan pelastustoimen järjestämiselle vahvistamien valtakunnallisten tavoitteiden toteutuminen hyvinvointialueella

Pelastustoimen palvelujen laatu ja sen kehittämistarve hyvinvointialueella päätetään palvelutasopäätöksessä. Valtioneuvoston antamia valtakunnallisia strategisia tavoitteita ei ole huomioitu voimassa olevassa palvelutasopäätöksessä.

6.2 Sisäministeriön ja hyvinvointialueen neuvotteluissa sovittujen tavoitteiden toteutuminen hyvinvointialueella

Vuodelle 2022 ei ole asetettu tavoitteita.

6.3 Sisäministeriön laatua koskevien toimenpidesuosituksen toteutuminen hyvinvointialueella

Vuodelle 2022 ei ole asetettu toimenpidesuosituksia.

Aluehallintoviraston arvio hyvinvointialueen selvityksessä määrittämästä pelastustoimen palvelujen laadusta sekä kehittämistarpeesta:

Valtioneuvoston laadukkaan pelastustoimen järjestämiselle vahvistamien valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista ei ole huomioitu voimassa olevassa palvelutasopäätöksessä.

Sisäministeriön ja hyvinvointialueen neuvotteluissa sovittujen tavoitteiden sekä sisäministeriön laatua koskevien toimenpidesuosituksen toteutumista hyvinvointialueella ei ole tehty vuonna 2022. Arvion tekemiseksi ei ole vielä olemassa tietoja, koska hyvinvointialueet ovat aloittaneet toimintansa vuoden 2023 alusta.

7 Pelastustoimen investoinnit

7.1 Investointien tarve

Hyvinvointialueen tulee valita pelastustoimen osasuunnitelmaan pelastustoimen järjestämisen kannalta tärkeimmät investoinnit sekä niitä vastaavat sopimukset. Aluehallintoviraston tehtävänä on arvioida pelastustoimen investointien tarvetta. Arviossa on kiinnitettävä huomiota siihen, että investoinnit ovat riskejä vastaavan palvelutason edellyttämiä.

Hyvinvointialueen vuosien 2024–2027 investointisuunnitelman pelastustoimen osasuunnitelman mukaan vuoden 2024 laite- ja kalustohankinnat on jaettu raskaisiin ajoneuvoihin, henkilöautoihin, öljyntorjuntakalustoon ja muuhun kalustoon. Lisäksi osasuunnitelmaan kuuluvat muut investoinnit, kuten niin sanottu turvahanke, jossa parannetaan muun muassa paloasemien turvallisuustasoa ja kulunvalvontaa, sekä investointeja vastaavat sopimukset, joiden keskeisinä hankkeina ovat erilaiset rakennus- ja perusparannushankkeet paloasemien kohdalla.

7.2 Investointien vaikutukset

Hyvinvointialueen tulee osasuunnitelmassa arvioida investointien vaikutuksia pelastustoimen palvelujen yhdenvertaiseen saatavuuteen, laatuun ja kustannusvaikuttavuuteen. Aluehallintoviraston tehtävänä on arvioida investointien vaikutuksia.

Hyvinvointialueen vuosien 2024–2027 investointisuunnitelman pelastustoimen osasuunnitelman mukaan pelastuslaitos toimii laajalla alueella maalla ja merellä. Pelastustoimen palvelujen yhdenvertainen saatavuus edellyttää alueen palokuntien ylläpitämiseksi jatkuvia investointeja. Edelleen palvelujen yhdenvertainen saatavuus edellyttää, että kalustoa on koko alueella eikä ainoastaan keskeisillä paloasemilla. Esimerkiksi raskaiden ajoneuvojen osalta uusi kalusto sijoitellaan tarkastellen koko toimialuetta. Investoinneilla pyritään myös pitämään kalustosta koituvat huoltokustannukset maltillisina. Pelastuslaitoksen tarkoituksena on huolehtia siitä, että kalusto on nykyaikaista, laadukasta ja tasapuolisesti sijoitettuna koko alueelle.

Aluehallintoviraston arvio investointien tarpeesta ja vaikutuksista:

Arvio pelastustoimen investointien tarpeesta on, että esitetyt investoinnit ja hankinnat ovat perusteltuja ja tarpeellisia. Kalustohankinnat raskaiden ajoneuvojen osalta ovat perusteltuja ja tarpeen, sillä niillä korvattava ajoneuvokalusto on peräisin 1990-luvulta. Ajoneuvokalustohankinnat ovat perusteltuja muun muassa toimintavarmuuden, turvallisuuden ja huoltokustannusten näkökulmasta. Öljyntorjuntakaluston hankinta kahden aluksen osalta on perusteltu ja tarpeen sikäli kuin alukset eivät täytä nykyisiä turvallisuusvaatimuksia ja hankinnalla parannetaan pelastuslaitoksen valmiutta ympäristövahinkojen torjuntaan.

Muuta kalustoa koskevat hankinnat vuonna 2024 liittyvät muun muassa pelastustoimen varautumiseen normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Nämä investoinnit ovat perusteltuja ja tarpeen pelastustoimen varautumista tarkastellen.

Investoinnit paloasemakiinteistöjen turvallisuustason parantamiseksi sekä peruskorjaus- ja uudisrakennushankkeisiin ovat perusteltuja ja tarpeen, sillä palvelutasoa tarkasteltaessa on todettu, että nykyisellä palveluverkolla ei pystytä kattamaan kaikkia alueita vaan toimintavalmiusaikatavoitteissa pysyminen edellyttää uuden paloaseman rakentamista. Lisäksi paloasemakiinteistöt vaativat esimerkiksi kulunvalvontaa. Peruskorjaus- ja perusparannushankkeet, joissa vanhoja paloasemakiinteistöjä korjataan vastaamaan nykyajan vaatimuksia, ovat niin ikään perusteltuja ja tarpeen.

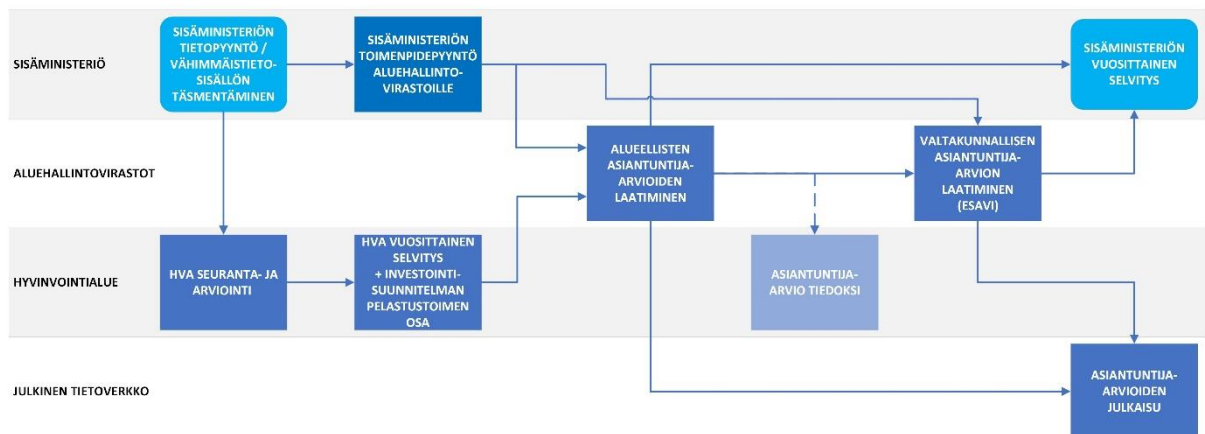
Investoinneilla on osaltaan tärkeä rooli pelastustoimen palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden, laadun ja kustannusvaikuttavuuden näkökulmista. Kalustoinvestoinneilla ja niiden sijoittelulla vaikutetaan pelastustoimen palvelujen saatavuuteen koko pelastustoimen alueella. Edelleen kalustoinvestoinneilla voidaan vaikuttaa pelastustoimen palvelujen laatuun, kun käytettävä pelastustoimen kalusto on riskejä vastaavan palvelutason edellyttämää. Paloasemakiinteistöjen perusparannuksilla, samoin kuin uuden paloaseman rakentamisella, on myönteinen vaikutus pelastustoimen palvelujen yhdenvertaiseen saatavuuteen. Investoinneilla sekä kalustoon että paloasemakiinteistöihin pyritään vaikuttamaan kustannuksiin ja erityisesti hillitsemään kustannusten nousua. Pelastustoimen osasuunnitelmassa todettujen investointien tarve ja vaikutukset ovat oikean suuntaiset tavoiteltuun nähden.

8 Menetelmät ja laatuseloste

Arvioinnin tietopohja

Aluehallintoviraston laatima asiantuntija-arvio perustuu sekä määrälliseen tietoon että laadulliseen aineistoon. Arvioinnin keskeisen tietopohjan muodostaa hyvinvointialueen vuosittainen selvitys. Asiantuntija-arvion pohjana olevaa tilannekuvaa on laajennettu hyödyntämällä pelastustoimen tilastojärjestelmä Prontoista haettuja tietoja sekä dokumenttiaineistoja järjestäjätahojen hallinnosta, toimintatavoista, suunnitelmista ja päätöksistä. Arvioinnissa on lisäksi hyödynnetty aluehallintovirastojen valvontahavaintoja ja muita kansallisten viranomaisten laskelmia ja selvityksiä.

Tietopohja arvion tekemiseksi on koottu tiiviissä yhteistyössä hyvinvointialueen pelastustoimen kanssa. Asiantuntija-arvion laatimisen prosessi on kuvassa 3.

Kuva 3: asiantuntija-arvion laatimisen prosessi.

Tietopohjan avoimuus, saatavuus ja laatu

Tilastollinen tieto on peräisin hyvinvointialueen tekemän vuosittaisen selvityksen lisäksi pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilastojärjestelmästä (Pronto), jonka aineisto muodostuu ennen vuotta 2023 toimineiden alueellisten pelastustoimen organisaatioiden ja uusien hyvinvointialueiden pelastustoimen ylläpitämistä toimenpide- ja resurssirekistereistä. Muut tietolähteet ovat pääasiassa julkisesti ja avoimesti saatavilla olevia. Arvioinnissa käytetyn laadullisen dokumenttiaineiston tiedot on merkitty lähdeviittauksin. Tilastotiedot on poimittu suoraan rekisteristä ilman valtakunnallista tarkistusta. Aluehallintovirastojen raportit valvontahavainnoista ovat avoimesti saatavissa aluehallintoviraston verkkosivuilta.

Muusta tietopohjasta poiketen alueiden kanssa käydyt keskustelut ja niiden aineistot eivät ole julkisia. Yhteisten keskustelujen kautta alueiden edustajat ovat osallistuneet arviointiin, ja heillä on ollut myös mahdollisuus kommentoida valmistuvia arviointitekstejä.

Henkilöstön henkilötyövuosien jakaantuminen eri palveluluokkiin perustuu arvioon. Arvion tekemiseen ei ole valtakunnallista yhtenäistä ohjetta, joten eri pelastuslaitoksilla arviointi on voitu tehdä erilaisin menetelmin.

9 Liitteet

Ei liitteitä.

10 Lähteet ja arvioinnissa käytetty tausta-aineisto

[Pelastuslain 41 § 4 momentin mukainen ilmoitusvelvollisuus. Aluehallintovirastojen julkaisuja 167/2023.](#)

[Pelastuslaitosten palontutkinnan käsikirja \(2014\). Suomen Kuntaliitto.](#)

Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto Pronto.

[Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje. Sisäasiainministeriön julkaisu 21/2012.](#)

Pohjanmaan hyvinvointialueen investointisuunnitelman pelastustoimen osasuunnitelma 2024–2027.

Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastustoimen vuosittainen selvitys 2023.

[Pohjanmaan pelastuslaitoksen palvelutasopäätös 2021–2024.](#)

Sisäministeriön tietopyyntö 2023.

[Ympäristövahingon torjuntavalmius pelastustoimessa 2022, Aluehallintovirastojen julkaisuja 157/2023.](#)

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto

Vaasa

2023